

ΣΗΜΕΙΑ ΧΑΙΡΕΤΙΣΜΟΥ

ΤΟΥ ΠΡΟΕΔΡΟΥ ΤΗΣ ΔΗΜΟΚΡΑΤΙΑΣ κ. ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ
ΠΑΥΛΟΠΟΥΛΟΥ

ΚΑΤΑ ΤΗΝ ΕΝΑΡΞΗ ΤΩΝ ΕΡΓΑΣΙΩΝ ΤΗΣ ΗΜΕΡΙΔΑΣ

ΠΟΥ ΟΡΓΑΝΩΣΕ Η ΑΚΑΔΗΜΙΑ ΑΘΗΝΩΝ

ΜΕ ΘΕΜΑ:

**«Η ΔΙΔΑΣΚΑΛΙΑ ΤΩΝ ΚΛΑΣΙΚΩΝ ΓΡΑΜΜΑΤΩΝ ΣΤΗΝ ΕΛΛΗΝΙΚΗ
ΕΚΠΑΙΔΕΥΣΗ. ΑΝΑΖΗΤΩΝΤΑΣ ΤΟ ΣΧΟΛΙΚΟ ΠΑΡΑΔΕΙΓΜΑ ΤΟΥ 21^{ΟΥ}
ΑΙΩΝΑ»**

Αθήνα, 4.12.2019

ΚΛΑΣΙΚΑ ΓΡΑΜΜΑΤΑ ΚΑΙ ΕΛΛΗΝΙΚΗ ΓΛΩΣΣΑ

Σας ευχαριστώ θερμώς για την ευκαιρία την οποία μου παρέχετε να κηρύξω την έναρξη της Ημερίδας με θέμα «Η διδασκαλία των Κλασικών Γραμμάτων στην Ελληνική Εκπαίδευση. Αναζητώντας το σχολικό παράδειγμα του 21^{ου} αιώνα», την οποία οργανώνει η Ακαδημία Αθηνών, τιμώντας μ' εμβληματικό τρόπο την αποστολή της ως κορυφάου Πνευματικού Ιδρύματος της Χώρας. Διότι είναι αυτονόητο, πως αυτή η αποστολή της Ακαδημίας Αθηνών συνδέεται αρρήκτως, ως εκ της φύσεώς της, με την εν γένει προαγωγή και διάδοση των Κλασικών Γραμμάτων, ιδίως δε όταν τούτο συντελείται στο πλαίσιο της Ελληνικής Δευτεροβάθμιας και Τριτοβάθμιας Εκπαίδευσης.

I. Ως εκ τούτου, συγκαίρω το Κέντρο Ερεύνες της Ελληνικής και Λατινικής Γραμματείας της Ακαδημίας Αθηνών και το Κέντρο Ελληνικής Γλώσσας, για την από κοινού ανάληψη της πρωτοβουλίας οργάνωσης της κατά τ' ανωτέρω Ημερίδας.

A. Πολλώ μάλλον, όταν η προαγωγή και διάδοση των Κλασικών Γραμμάτων αποτελεί προτεραιότητα, η οποία υπερβαίνει, κατά πολύ, τα σύνορα της Ελλάδας και του Εκπαιδευτικού της Συστήματος και αφορά, κυρίως μέσω του Ελληνικού Πολιτισμού από τις καταβολές του ως σήμερα, την υπεράσπιση του συνόλου του Δυτικού Πολιτισμού -άρα και του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού, που είναι ούτως ή άλλως ο πυρήνας του- καθώς και την εμπέδωση της δυνατότητάς του να διαλέγεται, αρμονικά και αποδοτικά, με άλλους Πολιτισμούς. Και καθένας αντιλαμβάνεται, ιδίως στους ταραγμένους καιρούς μας, την κρίσιμη, κυριολεκτικώς, σημασία του Διαλόγου των Πολιτισμών για την εμπέδωση, παγκοσμίως, των αρχών και αξιών του Ανθρωπισμού, της Ειρήνης, της Δημοκρατίας, της Δικαιοσύνης, μ' έμφαση στο πεδίο της Κοινωνικής Δικαιοσύνης.

B. Έχοντας πλήρη επίγνωση του ότι άλλοι, πολύ αρμοδιότεροι εμού, έγκριτοι θεράποντες των Κλασικών Γραμμάτων θ' αναλύσουν, με το κύρος τους και την εμπριθείά τους, τις πτυχές του θέματος της Ημερίδας, περιορίζομαι, στο πλαίσιο του εναρκτήριου αυτού χαιρετισμού μου, ν' αναφερθώ, εν ολίγοις και εν συντομία, σ' ένα και μόνο ζήτημα: Εκείνο της περίοπτης θέσης που κατέχει η Ελληνική Γλώσσα στον χώρο των Κλασικών Γραμμάτων, με δεδομένο το γεγονός ότι η Γλώσσα μας ήταν, είναι και θα παραμείνει δύναμη διαχρονικής γονιμοποίησης -δεν θα δίσταζα να πω, *a fortiori*, γενεσιουργός μήτρα- των Κλασικών Γραμμάτων. Τούτο οφείλεται, τουλάχιστον εν πολλοίς, και στο ότι ο Ελληνικός Πολιτισμός, ως θεμελιώδης μάλιστα πυλώνας του Ευρωπαϊκού Πολιτισμού, έχει ως ρίζα αλλά και καταλυτικό μέσο εκπλήρωσης της αποστολής του την Ελληνική Γλώσσα.

II. Ας μου επιτραπεί να εκθέσω εν προκειμένω ορισμένα επιχειρήματα, τα οποία θεωρώ ότι βεβαιώνουν «του λόγου το ασφαλές» ως προς το προαναφερόμενο συμπέρασμα.

A. Η άρρηκτη σύνδεση του Ελληνικού Πολιτισμού με την Ελληνική Γλώσσα προκύπτει από το ότι ο Ελληνικός Πολιτισμός υπήρξε, εξ' υπαρχής, Πολιτισμός ιδίως του γραπτού λόγου. Με την έννοια ότι είναι το αποτέλεσμα της γραπτής διατύπωσης και αποτύπωσης των κάθε είδους -και ιδίως των μεγάλων- πνευματικών δημιουργημάτων και κατακτήσεων. Ο γραπτός λόγος όμως είναι το μέσο, με το οποίο η γλώσσα πορεύεται στην αιωνιότητα. Άρα στη βάση του γραπτού λόγου είναι η γλώσσα. Έτσι η Ελληνική Γλώσσα υπήρξε όχι μόνο το μέσο επικοινωνίας ενός Λαού ή και ενός Έθνους γενικότερα, αλλά το όργανο διαμόρφωσης της Παιδείας, η οποία βρίσκεται στον πυρήνα του Ελληνικού Πολιτισμού, από την γέννησή του ως την μέχρι σήμερα εξέλιξή του.

B. Και όλα αυτά έχουν ως αφετηρία το επιστημονικώς ακραδάντως τεκμηριωμένο γεγονός ότι η δύναμη της Ελληνικής Γλώσσας, ως μέσου επικοινωνίας των συμβιούντων σε οργανωμένη κοινωνία ανθρώπων, είναι τέτοια μέσα στον χρόνο, ώστε βασίμως μπορούμε να δεχθούμε πως δεν είναι τόσο το σύνολο των επιμέρους Λαών στην Αρχαιότητα, οι οποίοι συνδέθηκαν ιστορικώς μεταξύ τους ως Έλληνες, που δημιούργησε την Ελληνική Γλώσσα. Πολύ περισσότερο ήταν η Ελληνική Γλώσσα, όπως προέκυψε από την σύνθεση των επιμέρους διαλέκτων της -αφού από την ιστορική εποχή δεν υπάρχει, αποδεδειγμένα, Ελληνική Διάλεκτος αυτόνομη και ανεξάρτητη από τις άλλες- εκείνη η οποία συνέδεσε, στενά και σε βάθος, μεταξύ τους τους Έλληνες και οδήγησε στην μετέπειτα ενότητα των Ελλήνων.

Γ. Θεωρώ τον μέγιστο Ιστορικό Θουκυδίδη ως τον πιο κατάλληλο για ν' αποδείξει αυτή την μεγάλη αλήθεια. Πραγματικά ο Θουκυδίδης, στην εισαγωγή της «Ιστορίας του Πελοποννησιακού Πολέμου» (Α', 2-5), καταγράφει το γεγονός ότι για πρώτη φορά ενώθηκαν οι Έλληνες

κατά την προετοιμασία και την διεξαγωγή του Τρωϊκού Πολέμου. Καθώς και ότι τα Ομηρικά Έπη, η Ιλιάδα και η Οδύσσεια, μάλλον είναι το κυριότερο πρώτο παράδειγμα της γλωσσικής και πολιτισμικής ενότητας του τότε Ελληνικού Κόσμου, γραμμένα σε μιαν ιδιαίτερη Ελληνική Γλώσσα, προϊόν σύνθεσης διαφόρων, συγγενών μεταξύ τους, διαλέκτων πάνω σε ιωνική βάση. Στο ίδιο, κατά βάση, συμπέρασμα καταλήγει στις μέρες μας ο μεγάλος νομπελίστας Έλληνας Ποιητής Οδυσσέας Ελύτης, με τους εξής στίχους από το ποίημά του «Άξιον Εστί» (Ενότητα «Τα Πάθη»): «Τη γλώσσα μου έδωσαν ελληνική, το σπίτι φτωχικό στις αμμουδιές του Ομήρου. Μονάχη έγνοια η γλώσσα μου στις αμμουδιές του Ομήρου».

III. Μέσ' απ' αυτήν την μακραίωνη εξέλιξή της η Ελληνική Γλώσσα υπήρξε δημιουργός της Ελληνικής Παιδείας, ήτοι του συνόλου των έργων του Πνεύματος και της Τέχνης, και συνιστά πάντα την βάση του Ελληνικού Πολιτισμού.

A. Επιπλέον, αποτελεί αδιαμφισβήτητο ιστορικό κεκτημένο ότι η Ελληνική Παιδεία και ο Ελληνικός Πολιτισμός έχουν ως κορωνίδα την Ελευθερία της Σκέψης και Διανόησης. Κατά τον André Malraux, στην μνημειώδη ομιλία του της 28^{ης} Μαΐου 1959 για την πρώτη φωταγώγηση της Ακρόπολης, ο Ελληνικός Πολιτισμός ήταν ο πρώτος Πολιτισμός χωρίς «ιερό βιβλίο», όπου η λέξη ευφυΐα σημαίνει να θέτεις ερωτήματα. Και ήταν, πρωτίστως, αυτή η Ελευθερία της Σκέψης και της Διανόησης που επέτρεψε στο Ελληνικό Πνεύμα να μετατρέψει την πληροφορία και την εμπειρία σε Γνώση και την Γνώση σε Σοφία, ήτοι Επιστήμη, γεγονός το οποίο του άνοιξε το δρόμο να κυριαρχήσει πολύ ενωρίς στις Επιστήμες, από τις Θετικές ως τις Ανθρωπιστικές Επιστήμες, με κολοφώνα την Φιλοσοφία, ιδίως κατά την Κλασική και την Ελληνιστική εποχή. Γι' αυτό η Ελληνική Γλώσσα είναι και θα είναι πανταχού παρούσα στις Επιστήμες, από τα Μαθηματικά, την Φυσική, την Ιατρική, την

Οικονομία ως την Φιλοσοφία σε όλο τον Κόσμο, ακόμη δε και στην Λογοτεχνία και την Τέχνη.

- B.** Βεβαίως στην εξάπλωση αυτή έχουν συμβάλει -σύμφωνα με μια ορισμένη άποψη- οι ινδοευρωπαϊκές ρίζες της Ελληνικής Γλώσσας, κυρίως όμως έχει συμβάλει η ουσία του Ελληνικού Πολιτισμού, με βάση την Γλώσσα μας. Γι' αυτό και ο Ελληνικός Πολιτισμός, ως δημιουργός Επιστήμης και Σοφίας, είναι κραταιός πυλώνας του Ευρωπαϊκού και του Δυτικού Πολιτισμού, εξ ου και η προαναφερόμενη απαστράπτουσα, μέσω των λαμπρών ψηφίδων της, παρουσία της Ελληνικής Γλώσσας σε όλες τις Γλώσσες της Δύσης και της Ευρώπης, και όχι μόνο.
- IV.** Η ιστορική εξέλιξη της Ελληνικής Γλώσσας αποδεικνύει, επιπλέον, ότι η σχέση της με τον Ελληνικό Πολιτισμό ήταν και παραμένει διαλεκτική.
- A.** Με την έννοια ότι βεβαίως όσο μια γλώσσα είναι σε θέση να εκφράσει και να διατυπώσει, άρα και ν' αποτυπώσει, μεγάλα νοήματα και να συμβάλει στην αναζήτηση της Επιστημονικής Αλήθειας και την στερέωση της «Σοφίας» -φυσικά πρωτίστως ως Φιλοσοφίας- τόσο πιο σημαντικός είναι ο Πολιτισμός που στηρίζεται σε αυτή. Και, *e contrario* αλλά συνακόλουθα, όσο πιο σημαντικός, προς την ως άνω κατεύθυνση, γίνεται ένας Πολιτισμός τόσο περισσότερο και η γλώσσα καταξιώνεται ως μέσο διαμόρφωσης και έκφρασής του.
- B.** Επέκεινα, η Γλώσσα αυτή επιτρέπει τον Διάλογο των Πολιτισμών. Το συμπέρασμα αυτό εδράζεται και στο ότι ο πραγματικός Πολιτισμός, ο οποίος από την φύση του έχει στο επίκεντρό του τον Άνθρωπο, σέβεται, δίχως εκπώσεις και συμβιβασμούς, την διαφορετικότητα του Ανθρώπου. Και τούτο διότι ως ύψιστο δείγμα στοιχειώδους Ανθρωπισμού, ο σεβασμός της διαφορετικότητας ισοδυναμεί με τον σεβασμό της Δημοκρατίας και του Πολιτισμού. Υπό τα δεδομένα αυτά, σε θεσμικό και αξιακό γενικότερα επίπεδο,

ο σεβασμός της διαφορετικότητας του Ανθρώπου καθίσταται θεμελιώδες πρόταγμα Δημοκρατίας και Πολιτισμού.

Επίλογος

Μια τέτοια θεώρηση της Γλώσσας και του Πολιτισμού, με αφετηρία την Ελληνική Γλώσσα και τον Ελληνικό Πολιτισμό, αποδεικνύει ότι είναι ακριβώς αυτός το Διάλογος των Πολιτισμών που δίνει ηχηρή απάντηση στους ανιστόρητους εκείνους, οι οποίοι ισχυρίζονται ότι υπάρχει σήμερα δήθεν «σύγκρουση» μεταξύ Πολιτισμών. Ισχυρισμός, που οδήγησε ως και σε καταστροφικές επιλογές εξωτερικής πολιτικής από πλευράς Πολιτικών της Δύσης και της Ευρώπης. Ας γίνει κατανοητό τούτο: Στους ταραγμένους καιρούς που ζούμε δεν υπάρχει σύγκρουση Πολιτισμών, αφού κανένας πραγματικός Πολιτισμός δεν μπορεί, από την φύση του, να συγκρούεται με άλλους, εξίσου πραγματικούς, Πολιτισμούς. Η αλήθεια είναι, λοιπόν, ότι πολλές φορές, δυστυχώς -όπως συμβαίνει στην εποχή μας- υπάρχει έλλειψη επικοινωνίας και αλληλοκατανόησης μεταξύ Πολιτισμών, γεγονός που δυσκολεύει επικίνδυνα την ειρηνική συνύπαρξη των Λαών. Επομένως, ενδεδειγμένη λύση είναι η κίνηση προς την αντίθετη κατεύθυνση, ήτοι η επιλογή του Διαλόγου μεταξύ των Πολιτισμών, στον οποίο ο Ελληνικός Πολιτισμός, με θεμέλιο την Ελληνική Γλώσσα και τα επιτεύγματά της στον χώρο του Πνεύματος, οφείλει και μπορεί, υπό όρους ισοτιμίας προς τους άλλους Πολιτισμούς και υπό συνθήκες αμοιβαίου σεβασμού, να διαδραματίσει πολλαπλώς σημαντικό ρόλο στον σύγχρονο Κόσμο.